

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЪРВО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО „ЦЕКОВ срещу БЪЛГАРИЯ”

(Жалба n° 45500/99)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

23 февруари 2006 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

23/05/2006 г.

Решението става окончателно при обстоятелствата по член 44, § 2 на Конвенцията. Може да бъде предмет на редакторска преработка.

По делото „ЦЕКОВ срещу БЪЛГАРИЯ”,

Европейският съд по правата на човека (Първо отделение), на заседание в състав:

Г-н. К.Л. РОЗАКИС, *Председател*,

Г-н Л. ЛУКЕД,

Г-жа Ф. ТЮЛКЕНС,

Г-н П. ЛОРЕНЦЕН,

Г-жа Н. ВАЖИЧ,

Г-жа С. БОТУШАРОВА,

Г-н Д. СПИЕЛМАН, *Съдии*,

и на М. С. НИЕЛСЕН, *Секретар на отделението*,

След като заседава при закрити врата на 2 февруари 2006 г., постанови следното решение, прието на по-горе указаната дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е заведено по жалба (№ 45500/99) срещу Република България, подадена в Европейската комисия по правата на човека (“Комисията”) на основание на бившия член 25 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (“Конвенцията”) на 26 септември 1998 г. от българския гражданин г-н Цеко Асенов Цеков (“жалбоподател”).

2. Жалбоподателят е представляван от адвокат Й. Грозев, адвокат в САК. Българското правителство (« Правителството ») се представлява от неговия агент, Г-жа М. Пашева, представител на Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди, че ранен с куршум от полицаи, което представлява нарушение на членове 2 и 3 на Конвенцията. Предвид същите разпоредби, той твърди, че не е водено ефективно следствие и че Ответната държава не е спазила задължението си да защитава правото на живот и физическа цялост със специално предвидена за тази цел разпоредба.

4. Жалбата е предадена на Съда на 1-ви ноември 1998 г., датата на влизане в сила на Протокол № 11 на Конвенцията (член 5 § 2 от Протокол № 11).

5. Тя е разпределена на Първо отделение на Съда (член 52 § 1 от Правилника на Съда).

6. С решение от 9 септември 2004 г., Съдът обявява жалбата за частично допустима.

7. На 1-ви ноември 2004 г., Съдът промени състава на своите отделения (член 25 § 1 от Правилника). Настоящата жалба е разпределена на новоконституираното Първо отделение (член 52 § 1).

ОТНОСНО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

8. Жалбоподателят е роден през 1976 г. и живее във Видин. Той е български гражданин от ромски произход.

A. Събитията, настъпили на 27 август 1996 г.

9. В нощта на 26 и 27 август 1996 г., към 4 часа и 50 минути сутринта, жалбоподателят и един от неговите приятели, М., също от ромски произход, се движели по околоръстния път на Видин в каруца, теглена от кон. Каруцата била пълна с царевица, която те откраднали от една нива.

10. На едно кръстовище те срещат полицейска кола, която спира пред тях. Полицаят им дал знак да спрат.

11. Полицейският патрул, състоящ се от двама полицейски служители, сержантите С. и Г., отишъл в едно от околните села, отзовавайки се на повикване за сбиване. Един от виновниците бил задържан, а другият успял да избяга. Полицаяте се връщали към Видин, когато забелязали каруцата на жалбоподателя. Според доклада, изготвен от сержант Г. с оглед представянето му пред началниците му, присъствието на каруцата в такъв късен час им се сторила съмнителна и те решили да проверят самоличността на лицата.

12. Въпреки това, М., който карал каруцата, продължил по пътя си, ускорявайки скоростта. Полицейският автомобил ги последвал, движейки се на разстояние от десет метра, със запалени фарове. Сержант Г. на няколко пъти извикал: « Спрете, полиция ! ». Известно време след това каруцата се движела по черен път, следвана от полицейския патрул.

13. Съгласно доклада на сержант Г., полицаите последвали каруцата на разстояние от около 1 500 метра по черния път. Докладът посочва, че не е било възможно да бъде задмината, поради тесния и лош път. Сержант Г. стрелял два пъти във въздуха, за да ги предупреди. Тъй като каруцата не спирала, малко след това той отново стрелял, четири пъти, със специални патрони, наречени « стоп » патрони. Според полица, тази стрелба била насочена към гумите на каруцата и била произведена от разстояние около 16 метра.

14. Колкото до жалбоподателя, той декларира, че е чул полица да го предупреждава, че ще стреля, след което и самите изстрели. Той оспорва твърденията на полица по отношение на факта, че същият се е целил в гумите на каруцата.

15. Така жалбоподателят бил ранен в гърба. След известно време, двете превозни средства спрели, защото пътят станал непроходим.

16. Двамата полицаи слезли от колата с цел да арестуват пътуващите в каруцата. Жалбоподателят се опитал да се съпротивлява, но паднал от каруцата и полицаят успял да му сложи белезници, докато другият полицаи задържал М. Малко след това пристигнала друга полицейска кола, повикана от двамата полицейски служители. След това жалбоподателят бил откаран в болницата.

17. Медицинското свидетелство, издадено от лекаря, който лекувал жалбоподателя в болницата, гласи, че има рана с овална форма от куршум в гърба, а освен това и счупено ребро. Заинтересованото лице претърпява хирургическа операция, по време на която е извадено раздробено пластмасово тяло и няколко оловни парчета. Той е изписан на 4 септември 1996 г. Според мнението на лекаря, раната е предизвикала физическо страдание на жалбоподателя, без да представлява опасност за живота му.

18. Срещу жалбоподателя и М. не е възбудено наказателно производство.

Б. Разследванията, проведени от властите.

19. Районната прокуратура на гр. Плевен веднага започнала предварително следствие, тъй като именно към нея са подведомствени Видинските полицейски служители. На 23 септември 1996 г., на основание на доклада, изготвен от сержант Г. към началниците му, както и показанията на жалбоподателя и на М., военният прокурор издал постановление за липса на състав на престъплението.

20. Той счел, че намесата на полицаи е законосъобразна, предвид разпоредбите на член 42 от Закона за националната полиция, който позволява използването на огнестрелно оръжие като крайна мярка по време на арестуването на лице, заподозряно в извършването на престъпление, когато преди това то е било предупреждено. Прокурорът счел, че в случая по делото тези условия са изпълнени, предвид факта, че жалбоподателят и М. са откраднали царевица и отказвали да сътрудничат на полицията, и че сержант Г. е използвал оръжието си след предупреждение и след като е стрелял във въздуха, за да предупреди преследваните лица.

21. Адвокатът на жалбоподателя подава жалба срещу постановлението за липса на състав на престъплението, в което твърди в частност, че огнестрелното оръжие не е използвано като крайна мярка, както повелява законът.

22. На 2 декември 1996 г., постановлението за липса на състав на престъплението е потвърдено от Софийския военен прокурор. На 10 декември 1996 г. е отхвърлена друга една жалба на жалбоподателя до Военна прокуратура. Жалбоподателят сезира впоследствие Главния прокурор. С постановление от 3 февруари 1997 г., Заместник главният

военен прокурор потвърдил липсата на състав на престъплението, констатирайки, че следствието е водено щателно и задълбочено, и използването на оръжието е оправдано, поради отказа на двамата преследвани да сътрудничат.

В. Съдебният иск, предявен от жалбоподателя

23. На 14 февруари 1997 г., жалбоподателят подал във Видинския районен съд искова молба за обезщетение във връзка с вредите, нанесени му от действията на силите на реда, за които той претендира, че са незаконни.

24. По време на съдебното заседание, М., както и колегата на сержант Г., са изслушани в качеството им на свидетели. Сержант Г. не присъствал по време на заседанието, тъй като тогава бил в командировка в друг район.

25. С решение от 16 юли 1997 г., съдът отхвърля претенцията на жалбоподателя, възприемайки че използването на огнестрелно оръжие е извършено в съответствие с член 42 на закона за националната полиция. Той констатирал, че дори в момента на фактите полицаите да не са знаели, че жалбоподателят и М. са крали царевица, обстоятелствата по инцидента, а именно късният час, видимо пълната каруца и отказа на пътниците да съдействат на властите, навеждали на мисълта, че е допуснато нарушение, който факт е достатъчен и отговаря на условията на по-горе цитирания закон. Освен това, оръжието е използвано като крайна мярка и след предупреждение.

26. Жалбоподателят обжалва пред Видинския районен съд, изтъквайки от една страна, че не става дума за арест, извършен вследствие на престъпление, тъй като полицаите не са знаели за извършената кражба, а просто са искали да проверят самоличността и, от друга страна, използването на оръжието не е премерено действие, извършено като крайна мярка. Районният съд потвърждава решението от 2 април 1998 г.

27. Жалбоподателят подал касационна жалба, позовавайки се на член 2 от Конвенцията, пропорционално на използваната сила. Върховният касационен съд отхвърлил жалбата с решение от 23 февруари 1999 г.

II. РЕЛЕВАНТНО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКИ

А. Използването на огнестрелно оръжие от силите на реда

28. Член 42 от закона от 1993 г. за националната полиция, в сила в момента на настъпване на фактите, гласи в релевантните си части следното :

«(1) Полицейските служители могат да използват своето [огнестрелно] оръжие като крайна мярка: (...)

4. След предупреждение, по време на арестуването на дадено лице, извършило или което в момента извършва наказуемо престъпление ; (...)

(2) Полицейските служители трябва, колкото е възможно, да следят и пазят живота на лицето, срещу което те използват огнестрелни оръжия и да не застрашават живота и неприкосновеността на другите лица.

(3) Когато е използвано огнестрелно оръжие, въпросните полицейски служители трябва да изготвят писмен доклад до техните началници. »

29. Член 80 от закона за Министерство на вътрешните работи, приет на 17 декември 1997 г. и заменящ закона за националната полиция от 1993 г., първоначално гласи подобно на разпоредбата на член 42 на бившия закон. След промяната, приета на 21 февруари 2003 г., той в момента гласи следното:

«(1) Полицейските служители могат да използват своето [огнестрелно] оръжие като крайна мярка: (...)

4. След предупреждение, по време на арестуването на дадено лице, извършило или което в момента извършва наказуемо престъпление, ако се съпротивлява или се опитва да избяга ; (...) »

Б. Релевантни разпоредби на Наказателния кодекс

30. Членове 12 и 13 от Наказателния кодекс определят условията, при които наказателната отговорност се изключва за деянията, извършени в състояние на законна защита или в състояние на необходимост. Те изискват основно, вредите, нанесени в подобни случаи, да бъдат пропорционални на естеството и силата на атаката или евентуалния риск, и разумни предвид обстоятелствата. Тези хипотези не предвиждат хипотезите « използване на сила », за да се предприеме арестуване, без да е имало агресия или непосредствена опасност за полицейския служител, който извършва операцията или за трето лице. Преди 1997 г., нито една друга разпоредба не регламентира този въпрос. Изглежда при все това, че съдилищата са прилагали тези разпоредби при определени дела, касаещи използването на сила при арест.

31. В решение № 15 от 17 март 1995 г., констатирайки че използването на сила по време на арест е незаконосъобразен акт и по този начин представлява затруднение за преценката на съдилищата, Върховният съд възприема, че принципите, които следва да бъдат приложени, са тези, които произтичат от доктрината. В частност, фактът на причиняване на вреда е оправдан акт, единствено ако има основателни причини да се подозира, че лицето, което трябва да бъде арестувано, е извършило престъпление; ако не съществува никаква друга възможност за арестуване или ако причинената вреда е пропорционална на сериозността на престъплението. И така, ако престъпникът е извършил престъпление, представляващо незначителна опасност за населението, неговият живот и здраве не би следвало да бъдат застрашавани. За сметка на това действията, застрашаващи живота и здравето на дадено лице, биха били оправдани, когато същото се укрива, след като е извършило тежко престъпление (убийство, изнасилване придружено с насилие). При всички случаи, средствата, използвани при арестуване и причинената вреда трябва да бъдат разумни и съобразени с обстоятелствата.

32. През 1997 г., един нов член 12а е добавен към Наказателния кодекс. Според тази разпоредба, фактът, че се причинява вреда на автора на дадено престъпление по време на неговото арестуване, не е наказуем акт, ако не е съществувала никаква друга възможност то да бъде арестувано, и използваната сила е била необходима и законно използвана. Използваната сила не се счита за необходима, когато тя не е ясно съобразена с вида на извършеното от лицето нарушение, което дава основание то да бъде арестувано или е сама по себе си прекомерна и ненужна.

Б. Обвинение от Прокуратурата

33. Според релевантните разпоредби на Наказателно-процесуалния кодекс (НПК), прокурорът и следователят са единствените органи, компетентни да възбудят наказателно производство, когато, предвид елементите по досието, съществува разумна причина да се приеме, че е било извършено престъпление. Техните действия възникват на основание на подадено оплакване или това става по тяхна собствена инициатива (членове от 186 до 192 от НПК).

34. Прокуратурата и следствието възбуждат предварително следствие, за да определят дали са налице основания за предприемане на наказателни действия (член 191 от НПК). По силата на член 237, ал. 6, в редакцията в сила по време на настъпване на фактите, жертвите са могли да подадат оплакване срещу решението за липса на състав на престъплението пред по-висшестоящия прокурор.

35. Извършените престъпления от силите на реда са от компетенцията на военния съд, прокурорите и военните следователи (член 388, алинея 1 от НПК, в редакцията в сила по време на настъпване на фактите).

Г. Деликтната отговорност на Държавата

36. Законът от 1988 г. за отговорността на държавата за вреди, нанесени на граждани, гласи, че държавата дължи обезщетение за нанесените вреди вследствие на незаконни актове, действия или бездействия на нейните власти или агенти.

III. РЕЛЕВАНТНИ РАЗПОРЕДБИ НА МЕЖДУНАРОДНОТО ПРАВО

Принципите на Обединените нации по въпроса за използването на сила

37. Основните принципи на ООН по отношение на използването на сила и огнестрелни оръжия от правоприлагащите органи, приети на 7 септември 1990 г. от осмия Конгрес на ООН за предотвратяване на престъпленията и отношението към престъпниците, гласят по-конкретно следното:

« 4. Правоприлагащите органи, при изпълнение на техните функции следва да използват до колкото е възможно не насилствени средства преди да използват сила или огнестрелно оръжие. Те не могат да използват сила или огнестрелни оръжия, ако другите средства останат без ефект или не позволяват достигането до желанния резултат.

5. Когато законното използване на сила или огнестрелни оръжия е неизбежно, правоприлагащите органи :

а) следва да ги използват умерено и тяхното действие трябва да съответства на сериозността на престъплението и на законната цел, която се преследва ;

б) Следва да се стараят минимално да причиняват вреди и да нарушават физическата цялост /неприкосновеност/ и да уважават и пазят човешкия живот ; (...)

7. Правителствата се ангажират да предприемат такива действия, че случайното използване на сила или огнестрелни оръжия, или злоупотребата с тях от правоприлагащите органи, да бъде наказуемо престъпление съгласно националното законодателство. (...)

9. Правоприлагащите органи нямат право да използват огнестрелни оръжия срещу лица, освен при самозащита или защита на други срещу непосредствена опасност от смърт или тежко увреждане, с цел предотвратяване извършването на особено тежко престъпление, свързано със сериозна заплаха за живота, арестуване на лице, представляващо такава опасност и оказващо съпротива, или предотвратяване неговото бягство, и то само когато по-малко крайните мерки са недостатъчни за постигането на тези цели. Във всички случаи, използването на

огнестрелно оръжие с намерение да се причини смърт, е допустимо единствено, ако е наистина неизбежно и с оглед защита на живот.”

ПРАВНИ ИЗВОДИ

I. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 2 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

38. Жалбоподателят твърди, че е прострелян с куршум - един потенциално опасен за живота му акт, който води до нарушение на член 2 от Конвенцията, поради факта, че той се дължи на използване на сила, която не е била « абсолютно необходима » при условията по този случай. Той поддържа също, че българското законодателство, регламентиращо използването на огнестрелно оръжие от полицейските служители, както и практическото му приложение, е несъвместимо със задълженията на държавата да защитава правото на живот и се жалва освен това от недостатъци във воденето на следствието.

39. Член 2 от Конвенцията гласи следното:

Член 2

« 1. Правото на живот на всеки се защитава от закона. Никой не може да бъде умишлено лишен от живот, освен в изпълнение на съдебна присъда за извършено престъпление, за което такова наказание е предвидено в закона.

2. Лишаването от живот не се разглежда като противоречащо на разпоредбите на този член, когато то е резултат от употреба на сила, призната за абсолютно необходима :

- а) при защитата на което и да е лице от незаконно насилие ;
- б) при осъществяването на правомерен арест или при предотвратяване на бягството на лице, законно лишено от свобода ;
- в) при действия, предприети в съответствие със закона за потушаване на бунт или метеж. »

A. Относно нанесеното на жалбоподателя нараняване

40. Съдът отчита по делото, че използваната срещу жалбоподателя сила в крайна сметка не е била смъртоносна. Този елемент не изключва по принцип предприемане на разследване по повдигнатите оплаквания с оглед разпоредбите на член 2 (справка *”Яса срещу Турция”*, решение от 2 септември 1998 г., *”Сборник с решения и постановления”* 1998-VI, стр. 2436-2441, §§ 92-108 ; *”Макарацис срещу Гърция”* [GC], № 50385/99, §§ 49-55, ЕСПЧ 2004-XI), но Съдът е счел, че нанесените телесни повреди от държавни служители могат да

бъдат разглеждани като нарушение на член 2 от Конвенцията единствено при определени особени обстоятелства, а именно когато жертвата не е починала. В този аспект, степента и вида на използваната сила, както и породеното намерение или цел от използването на тази сила могат, освен другите елементи, да бъдат релевантни при преценката дали, в конкретния случай, действията на държавните служители, причинили наранявания, но не довели до смърт, са от такова естество, че фактите по случая да попаднат в полето на приложение на гаранцията, предоставяна от член 2 на Конвенцията, отчитайки предмета и целите на тази разпоредба. В практически всички случаи, когато дадено лице е нападнато или малтретирано от полицаи или военни, оплакванията следва да бъдат разглеждани по-скоро на основание на член 3 от Конвенцията (*"Илхан срещу Турция"* [GC], № 22277/93, § 76, ЕСПЧ 2000-VII; *"Берктай срещу Турция"*, № 22493/93, § 154, 1-ви март 2001 г.; *"Акар и други срещу Турция"*, №s 36088/97 и № 38417/97, § 77, 24 май 2005 г.).

41. Съдът трябва веднага да определи в случая по делото дали използваната срещу жалбоподателя сила е била потенциално смъртоносна и какво е било въздействието, иницирано вследствие на поведението на въпросните държавни агенти, не само върху физическата цялост на заинтересования, но и върху интересите, които правото на живот има за цел да защитава (по-горе цитираното дело *"Макарацис"*, § 52).

42. Съдът отчита по този повод, че жалбоподателят е ранен с куршум в гърба в момента, в който полицаи му е отправил предупреждение чрез повикване. От медицинския доклад към преписката става ясно, че причиненото по този начин нараняване не е застрашило живота му. По отношение на въпроса за използваната сила, жалбоподателят е прострелян с един единствен патрон, а са изстреляни пет или шест. От друга страна, използваните муниции са специални патрони, използвани очевидно от полицията при операции за въдворяване на реда – пластмасови патрони, които се смятат за несмъртоносни, независимо че могат да бъдат потенциално опасни за живота, ако бъдат изстреляни от близко разстояние.

43. Оттук, предвид обстоятелствата по делото, Съдът не е убеден, че използваната от полицаите сила е от такова естество и от такава степен, че да може да накърни интересите, предвидени в член 2 от Конвенцията (Справка: по-горе цитираното дело *"Илхан"*, § 77).

44. Следователно, Съдът счита, че няма нарушение на член 2 от Конвенцията във връзка с нараняването на жалбоподателя.

Б. Относно положителните процесуални задължения по член 2 от Конвенцията

45. На основание на заключението, до което Съдът стигна по-горе и предвид фактите по настоящото дело, Съдът счита, че не следва да разглежда твърденията, позоваващи се на член 2 от Конвенцията и според които властите са нарушили задължението да защитават правото на живот на жалбоподателя или да проведат ефективно разследване по повод използваната по делото сила (Справка: по-горе цитираното дело *"Илхан"*, § 79).

II. ОТНОСНО ТВЪРДЯНИТЕ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

46. Жалбоподателят повдига същите оплаквания, позовавайки се на член 3 от Конвенцията, считайки че тази разпоредба предоставя подобни гаранции, като тези залегнали в член 2 по отношение на защитата на физическата неприкосновеност на лицата. Член 3 гласи следното :

Член 3

« Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание. »

А. Относно отговорността на държавата за нараняването, причинено на жалбоподателя

1. Аргументи на страните

47. Жалбоподателят твърди по случая, че използваната сила и причиненото му нараняване от силите на реда не са били абсолютно необходими и строго пропорционални на преследваната законна цел, която е била той да бъде спрял и да бъде извършена проверка на документите му за самоличност. Той поддържа тезата, че българското законодателство, регламентиращо използването на огнестрелно оръжие от полицията, както и практическото приложение на тези правила в конкретния случай, противоречи на задължението на държавата да защитава неприкосновеността на лицата и да не допуска нечовешко или унижително отношение.

48. Правителството оспорва тезата на жалбоподателя и поддържа, че използването на сила е било абсолютно необходимо и пропорционално, предвид обстоятелствата по случая. То излага, че жалбоподателят и М., след като извършили кражба, отказали да спрат и да се подложат на проверка въпреки предупрежденията на полицията. Използването на огнестрелно оръжие, следователно, е

оправдано и е целяло да доведе до арестуването на двамата съучастници. Използваната сила не е надвишила необходимата за достигане на целта сила, тъй като полицаят е стрелял след предупреждение и се е целил в гумите на каруцата. Нараняването на жалбоподателя е предизвикано от лошото състояние на пътя. То не е сериозно, поради вида на използваните муниции.

49. Правителството добавя, че вътрешното релевантно законодателство предлага достатъчни гаранции за защита на живота, определяйки условията, при които е разрешено използването на сила, и в частност на огнестрелно оръжие - условия, които в случая са спазени.

50. В отговор на това, жалбоподателят поддържа тезата, че законодателството, дори по отношение на използването на огнестрелни оръжия, не отговаря на установените стандарти от Европейската конвенция за защита правата на човека и другите международни актове в рамките на ООН. Той отчита по-конкретно, че българското право не изисква задължително използването на оръжие да бъде абсолютно необходимо и пропорционално по време на арестуването на дадено лице, независимо от сериозността на предполагаемото извършено от него престъпление или заплахата, което то представлява за полицията или за другите присъстващи лица. Освен това, компетентните власти обикновено прекалено формално се придържат при прилагането на тази разпоредба, без да търсят дали в конкретния случай съществува алтернатива на използването на оръжие по време на арестуването на даден заподозрян.

51. Относно случая по делото, жалбоподателят твърди, че използваната сила е прекомерно голяма и далеч не е абсолютно необходима. Той счита, че операцията не е водена с намерение да се ограничи риска за нарушаване на неговата физическата неприкосновеност и че не са планирани никакви алтернативни възможности за извършване на ареста. В случая, патрулът спокойно е могъл да задмине каруцата със своя автомобил. Жалбоподателят подчертава, че той и неговият приятел не са представлявали никаква опасност за полицаите, в момента, в който са били изстреляни куршумите. Той излага също, че съгласно вътрешните полицейски ръководства, използваните патрони се считат за потенциално смъртоносни от разстояние 11 метра.

2. Преценка на Съда

52. Съдът припомня, че в комбинация с член 3, задължението, което член 1 от Конвенцията налага на Високодоговарящите държави да гарантират на всяко лице под тяхната юрисдикция правата и свободите, залегнали в Конвенцията, ги задължава да предприемат необходимите мерки за недопускане въпросните лица да бъдат подложени на лошо отношение (*"А. срещу Великобритания"*, решение

от 23 септември 1998 г., *"Сборник 1998-VI*, стр. 2699, § 22 ; *"М. .С. срещу България"*, № 39272/98, § 149, ЕСПЧ 2003-XII ; *«Махмут Кая срещу Турция"*, № 22535/93, § 115, ЕСПЧ 2000-III). Следователно, отговорността на държавата може да бъде търсена, когато законът не осигурява достатъчна защита (По-горе цитираното дело *"А. срещу Великобритания"*, стр. 2700, § 24).

53. Тази защита, както и положителното задължение, произтичащо от член 2 на Конвенцията, включва установяване на законодателни норми, с цел да се осигури адекватна защита на целостта на физическите лица, по-конкретно чрез една правна и административна рамка по отношение на използването на сила и огнестрелни оръжия от силите на реда (справка, *mutatis mutandis*, *"Начова и други срещу България"* [GC], № 43577/98 и 43579/98, § 96, ЕСПЧ 2005-, 6 юли 2005 г.). Съдът вече възприе във връзка с делата по член 2 от Конвенцията, че правилникът, касаещ използването на огнестрелно оръжие, трябва ограничително да определя обстоятелствата, в рамките на които правоприлагащите власти да имат право да го използват, като се позовава по този повод на международните стандарти в тази област; по отношение на операциите по арестуване, Съдът трябва щателно да преценява конкретната ситуацията, при която е използвано огнестрелното оръжие и да обърне особено внимание, като разгледа естеството на извършеното от нарушителя престъпление и заплахата, която той представлява. Съдът трябва, освен това, да предостави адекватни и ефикасни гаранции срещу произволното използване на сила и дори срещу неизбежните злополуки (По-горе цитираното дело *"Начова и други срещу България"*, §§ 96-97 ; *"Макарицис"*, §§ 57-59).

54. По делото, Съдът констатира със загриженост, че релевантните разпоредби на закона за националната полиция позволяват използването на огнестрелно оръжие от силите на реда при арестуване на дадено лице, без да се отчита сериозността на престъплението, което предполагаемо лицето е извършило, нито опасността, която то представлява. По силата на тази разпоредба, членовете на силите на реда могат да считат за законно да стрелят по всеки беглец, който не спира, след като му е било отправено предупреждение. Явно, едно обикновено предупреждение е било достатъчно на съда, за да допусне, че използването на огнестрелно оръжие е извършено като « крайна мярка » (параграфи 20 и 25 по-горе).

55. Съдът констатира, освен това, че по време на настъпване на фактите, вътрешното право не регламентира ситуациите, при които вредите се нанасят с цел да доведат до правомерно арестуване. Въпреки съществуването на решение на Върховния съд по този повод (параграфи 30-32 по-горе), принципите, които са изложени не изглежда да се прилагат в случая по делото.

56. Оттук, Съдът счита, че съществуващата правна рамка в България по време на настъпване на фактите, регламентираща използването на огнестрелно оръжие от полицията, е била съвсем недостатъчна, за да защитава лицата от неправомерно посегателство над тяхната физическа неприкосновеност. Ответната държава, следователно, не е изпълнявала по принцип положителните задължения, произтичащи от член 3 на Конвенцията, а именно да предотвратява такива посегателства.

57. Отчитайки фактите по настоящото дело, Съдът констатира, че жалбоподателят е бил ранен с куршум, очевидно без опасност за живота, но с това е предизвикана фрактура на ребро и необходимостта от хирургическа намеса за изваждане на куршума. Страните не оспорват, че заинтересованият е ранен от полицейски служител, който се опитвал да го предупреди с повикване. Оттук, Съдът следва да отговори на въпроса дали използваната сила е била, в случая по делото, абсолютно необходима и пропорционална, и дали държавата трябва да бъде считана за отговорна за нанесената вреда (*"Берлински срещу Полша"*, № 27715/95 и № 30209/96, § 64, 20 юни 2002 г. ; *"Ребок срещу Словения"*, № 29462/95, § 76, ЕСПЧ 2000-XII). В това отношение, Съдът придава изключително значение на причинените вреди и обстоятелствата, при които са причинени (*"Р. Л. и М.-Ж.Д. срещу Франция"*, № 44568/98, § 68, 19 май 2004 г.).

58. Съдът отчита на първо място, че полицаите са предприели преследването на жалбоподателя и на М., и са използвали сила с цел да ги спрат и проверят документите им за самоличност, тъй като същите отказали да им сътрудничат и предприели бягство.

59. След това, Съдът отчита, че двамата съучастници са откраднали царевича от една нива, но това обстоятелство не е било известно на полицията, която се опитала да ги спре. При все това, полицаите са потвърдили, че движението на каруца в късен час им се е сторило подозрително и Съдът приема, че предвид обстоятелствата, те нормално са предположили, че са били извършени незаконни деяния.

60. Все пак, никога не е твърдяно, в рамките на настоящото дело, че полицаите са имали основателни причини да смятат, че лицата в каруцата са извършили тежки престъпления, че са опасни или че ако не бъдат спрени, могат да настъпят необратими събития. Жалбоподателят и М. не са били въоръжени и нищо в тяхното поведение не е представлявало заплаха за двамата полицаи.

61. Съдът, разбира се, не пренебрегва факта, че жалбоподателят е бил ранен по време на непредвидена намеса, която е довела до развитие на събитията, при които полицаите е трябвало да действат без подготовка (*Справка, a contrario*, по-горе цитираното решение *"Ребок"*, §§ 71-72). От друга страна, Съдът съзнава, че предвид трудността на задачата на полицията в съвременните общества и

непредвидимостта на човешкото поведение, има основание да се тълкува отговорността, с която са натоварени вътрешните власти, по такъв начин, че това да не им налага непосилно бреме (Справка: по-горе цитираното дело *"Макарацис"*, § 69).

62. На основание на всичко това и приемайки, че замесените полицаи не са имали достатъчно време, за да организират операцията и че е трябвало да реагират по спешност, Съдът не би могъл да вземе предвид обстоятелствата по делото, че те са могли разумно да предположат, че пътниците в каруцата са опасни и че впоследствие се налага да използват оръжията си, за да ги спрат (Справка: по-горе цитираното дело *"Макарацис"*, § 66).

63. По този повод, Съдът вече разгледа на основание на член 2 от Конвенцията, че използването на огнестрелно оръжие, което потенциално застрашава човешкия живот, по принцип не би могло да бъде оправдано за целите на извършване на арест на дадено лице, когато се знае, че то не представлява опасност за живота или физическата цялост на когото и да било, и че не е заподозряно в извършване на тежко престъпление, дори от това да последва невъзможност да се арестува заподозрения (по-горе цитираното дело *"Начова и други"*, § 95).

64. Съдът счита, че следва да се разсъждава по подобен начин, когато делото касае член 3 от Конвенцията, ако в случай, в който властите са използвали огнестрелно оръжие, използването на сила е било необходимо и пропорционално. В случая по настоящото дело, отчитайки използваната сила, следва да констатираме, че използването на огнестрелно оръжие задължително предполага наличието на потенциален риск за физическата цялост или дори за живота на присъстващите лица, нещо което въпросният полицай би следвало да е съзнавал. В случая по делото този риск е бил още по-голям, защото подчертава жалбоподателя, полицаят не би могъл да очаква стрелбата му да е точна, поради тъмнината, движението на колата и неравния път. Оттук, Съдът счита на основание на член 3 от Конвенцията, че използването на огнестрелно оръжие при тези обстоятелства не е оправдано.

65. Нещо повече, елементите по преписката дават основание да се смята, че полицаите са могли да се опитат да арестуват заподозрените, без прибегват до използването на оръжие. В действителност те са разполагали с моторно превозно средство, докато жалбоподателят и М. са били с каруца, теглена от кон. Вярно е, че каруцата е поела по неасфалтиран и неравен път през полето и че е било трудно да бъде изпреварена, но този път е пречел еднакво и на каруцата и на МПС, и освен това, полицейската кола е имала фарове и полицаите трудно биха могли да загубят бегълците от поглед.

66. В заключение, освен недостатъчния характер на правната и административна рамка за защита физическата цялост на гражданите, Съдът счита, че в случая по делото силите на реда са използвали сила, която не е била стриктно необходима и съобразена с легитимната цел – предупреждаване на жалбоподателя, а това представлява нарушение на член 3 от Конвенцията.

Б. Относно твърдяните слабости на воденото следствие

1. Аргументи на страните

67. Жалбоподателят се оплаква от неефективния характер на воденото следствие. Той излага в частност, че проведеното предварително следствие е повърхностно и се основава единствено на доклада на полицаите. Той се жалва от липсата на изслушване на свидетели и на експертиза, която би позволила преценка на разстоянието и посоката на стрелбата на полицейския служител. Прокурорите също така не са разгледали въпроса дали използването на огнестрелно оръжие е било абсолютно необходимо. Колкото до възбудения граждански иск, той подчертава, че разследването, което съдебната практика изисква Съдът да проведе, би трябвало да доведе до наказание на отговорните лица, което обаче не е възможно в едно производство за нанесени вреди и пропуснати ползи.

68. Правителството счита, че в рамките на воденото наказателно производство и гражданския иск, предявен от жалбоподателя, е извършено безпристрастно, задълбочено и пълно разследване на всички релевантни елементи по делото.

2. Преценка на Съда

69. Съдът припомня, че когато дадено лице твърди, с оглед на своята защита, че е станало обект на отношение, противоречащо на член 3 от страна на полицията или другите подобни власти, тази разпоредба, комбинирана с общото задължение на държавата по член 1 от Конвенцията да признае на всяко лице от неговата юрисдикция правата и свободите, залегнали в Конвенцията, изисква по подразбиране, воденето на официално ефективно разследване. Това разследване следва да може да доведе до идентифициране и наказание на отговорните лица (*"Асенов и другите срещу България"*, решение от 28 октомври 1998 г., *"Сборник"* 1998-VIII, § 102 ; *"Лабита срещу Италия"* [GC], № 26772/95, § 131, ЕСПЧ 2000-IV).

70. Съдът констатира, че по делото властите не са били изцяло пасивни. Вследствие на спорните факти, полицейският служител, използвал оръжието си, изготвя доклад до началниците си, в съответствие със закона. Веднага е започнато предварително следствие

от военната прокуратура, компетентна за образуването на евентуално наказателно преследване по отношение на участвалите полицаи. От друга страна, гражданските съдилища, сезирани от жалбоподателя, също са се занимавали с разглеждане на оплакванията. Оттук, следва да се прецени ефективния характер на предприетите мерки (*"Далан срещу Турция"*, № 38585/97, § 31, 7 юни 2005 г.).

71. Съдът отчита първоначално, че в рамките на извършеното наказателно разследване, както и при гражданския процес, властите са се ограничили до преценката на редовността на използването на сила, предвид законодателството в сила. По силата на това законодателство, чиито несъвършенства Съдът констатира по-горе, тези власти не са били задължени да разследват дали използването на огнестрелно оръжие е било оправдано в случая, предвид престъплението, в което жалбоподателят е заподозрян или неговата опасност. Освен това, те не са разгледали пропорционалния характер на използваната сила и съществуването на алтернативни решения за предприемане на арест. Оттук, поради несъвършенствата на националното законодателство, подходът на самите власти не изглежда да е прилаган в съответствие с изискванията на член 3 (Справка, *mutatis mutandis*, по-горе цитираното дело *"Начова и други"*, § 114).

72. От друга страна, независимо от тясната юридическа рамка, в която е водено следствието, Съдът отчита, че определени мерки на следствието, които изглеждат абсолютно необходими, не са били реализирани. В частност, балистична експертиза, която да може да определи разстоянието и посоката на изстрелите и би позволила да се прецени наличието или липсата на умисъл при стрелбата; един оглед на мястото и по-пълен разпит на участниците в инцидента биха могли да осветлят въпроса за съществуването на алтернативни възможности за извършване на ареста. Но, по тези въпроси, властите, сезирани по преписката, са се задоволили да сметат за установени фактите такива, каквито са представени в полицейския доклад.

73. Предвид тези съображения, Съдът счита, че предприетите следствени мерки не са били задълбочени и ефикасни, и това е довело до нарушение на член 3 от Конвенцията.

III. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

74. По смисъла на член 41 от Конвенцията,

« Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевщата страна. »

A. Вреди

75. Жалбоподателят претендира за обезщетение от 10 000 евро (EUR) за нанесени неимуществени вреди, причинени от страданията, дължащи се на нанесеното нараняване и липсата на ефикасно проведено следствие от страна на властите. Съдът счита, че размерът на тази сума е основателен, предвид сериозното нараняване и поведението на българските власти, които не са предприели законодателни промени, въпреки противоречията на правилника за използване на огнестрелното оръжие с международните стандарти.

76. Правителството не е представило възражение по този пункт.

77. Отчитайки всички елементи, с които разполага, и взимайки решение по справедливост, каквито са изискванията на член 41, Съдът счита за разумно да присъди на жалбоподателя сумата 7 000 евро за нанесените му неимуществени вреди, които е претърпял, поради констатираните нарушения на член 3 от Конвенцията, плюс всяка сума, която би могла да бъде дължима като данък върху тази сума.

B. Разноски по делото

78. Жалбоподателят претендира освен това и за сумата от 3 500 евро за разноски по делото. Той представя споразумение за изплащане на хонорари и разбивка за часовете на работа на неговия адвокат, или общо 58 часа по тарифата 60 евро на час.

79. Правителството не е представило възражение по този пункт.

80. Съдът припомня, че на жалбоподателя могат да бъдат присъдени единствено направените действителни, необходими и разумни разноски. В случая, предвид гореизложените критерии и всички доказателства, които притежава, съдът счита, че на жалбоподателя следва да се присъдят надлежно доказаните, направени разноски, а именно 2 500 евро, които присъжда на жалбоподателя плюс всяка сума, която би могла да бъде дължима като данък върху тази тях.

В. Лихва за забава

81. Съдът намира за уместно, лихвата за просрочване да е базирана на пределната лихва по заеми на Централната европейска банка, към които следва да се добавят три процентни пункта.

КАТО ВЗЕ ПРЕДВИД ГОРЕПОСОЧЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ,
СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО,

1. *Установява* нарушение на член 2 от Конвенцията;
2. *Установява* нарушение на член 3 от Конвенцията по отношение на нанесеното на жалбоподателя нараняване ;
3. *Установява* нарушение на член 3 от Конвенцията по отношение на неефикасния характер на воденото разследване /следствие/ ;
4. *Отсъжда*:
 - а) че Ответната държава следва да заплати на жалбоподателя в тримесечен срок от датата на влизане на решението в сила, съгласно член 44, § 2 от Конвенцията, следните суми за направените съдебни разноси, които да бъдат превърнати в български лева по курса към датата на плащане:
 - i. 7 000 евро (седем хиляди евро) за нанесени неимуществени вреди;
 - ii. 2 500 евро (две хиляди и петстотин евро) за съдебни разноси ;
 - iii. всяка сума, която би могла да бъде дължима като данък върху тази сума;
 - б) от датата на изтичане на гореспоменатите три месеца до разплащането, ще се дължи проста лихва върху сумата при ниво, равно на пределната лихва по заеми на Европейската централна банка по време на просрочения период плюс три процентни пункта;
5. *Отхвърля* останалата част от претенцията на жалбоподателя за обезщетение по справедливост.

Изготвено на френски език и известно писмено на 23 февруари 2006 г., в съответствие с член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Сьорен Нийлсен
Секретар на Отделението

Христос Розакис
Председател